

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 9 mars 2023*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 2008/48/EG – Konsumentkreditavtal – Tillämpningsområde – Ångerrätt – Artikel 14.7 – Nationell lagstiftning som fastställer en tidsperiod under vilken fullgörandet av avtalet inte kan påbörjas – Nationella processrättsliga bestämmelser som reglerar den nationella domstolens prövning ex officio och påföljder för åsidosättande av sådan lagstiftning – Artikel 23 – Effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner”

I mål C-50/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av cour d’appel de Paris (Frankrike) genom beslut av den 16 december 2021, som inkom till domstolen den 25 januari 2022, i målet

Sogefinancement SAS

mot

RW,

UV,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden K. Jürimäe, samt domarna, M. Safjan (referent), N. Piçarra, N. Jääskinen och M. Gavalec,

generaladvokat: L. Medina,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Sogefinancement SAS, genom S. Mendès-Gil, avocat,

* Rättegångsspråk: franska.

- Frankrikes regering, genom A.-L. Desjonquères och N. Vincent, båda i egenskap av ombud,
- Finlands regering, genom A. Laine, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom G. Goddin och N. Ruiz García, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 23 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Sogefinancement SAS, å ena sidan, och RW och UV, å andra sidan, angående en begäran om utbetalning av det utestående beloppet av ett personligt lån som Sogefinancement beviljat dem.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skälen 9 och 10 i direktiv 2008/48 har följande lydelse:
  - ”(9) Det krävs fullständig harmonisering för att kunna tillförsäkra alla konsumenter i gemenskapen ett högt och likvärdigt konsumentskydd som tillvaratar deras intressen och för att det ska skapas en verklig inre marknad. Det bör därför inte vara tillåtet för medlemsstaterna att behålla eller införa andra nationella bestämmelser än de som föreskrivs i detta direktiv. Det bör således stå medlemsstaterna fritt att behålla eller införa andra nationella bestämmelser om det inte finns några sådana harmoniserade bestämmelser....
  - (10) Definitionerna i detta direktiv bestämmer harmoniseringens räckvidd. Medlemsstaternas skyldighet att genomföra bestämmelserna i detta direktiv bör därför begränsas till direktivets tillämpningsområde som det fastställs genom dessa definitioner....”
- 4 I artikel 14 i detta direktiv, med rubriken ”Ångerrätt”, föreskrivs följande:
  - ”1. Konsumenten ska ha rätt att inom 14 kalenderdagar frånträda kreditavtalet utan att behöva ange några skäl.
  - ...
  - 7. Denna artikel ska inte påverka tillämpningen av nationell lagstiftning som fastställer en tidsperiod under vilken fullgörandet av avtalet inte kan påbörjas.”

- 5 Artikel 22 i detta direktiv har rubriken ”Harmonisering och detta direktivs tvingande karaktär”. I punkt 1 i den artikeln föreskrivs följande:

”I den mån detta direktiv innehåller harmoniserade bestämmelser får medlemsstaterna inte behålla eller införa andra bestämmelser i sin nationella lagstiftning som skiljer sig från vad som fastställs i detta direktiv.”

- 6 Artikel 23 i direktivet, med rubriken ”Sanktioner”, har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att de genomförs. De sanktioner som föreskrivs ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande.”

Fransk rätt

- 7 I artikel L. 311–14 i konsumentlagen, i dess lydelse före den 1 juli 2016 (nedan kallad konsumentlagen), föreskrevs följande:

”Inom sju dagar från det att låntagaren undertecknar avtalet, får ingen utbetalning, oavsett i vilken form eller på vilket sätt det sker, göras av långgivaren till låntagaren eller till förmån för låntagaren och inte heller av låntagaren till långgivaren.

Inom samma frist får låntagaren inte heller, med avseende på den aktuella transaktionen, göra någon insättning till långgivaren eller för dennes räkning.

Om låntagaren undertecknar ett tillstånd till överföring från sitt bankkonto, är dess giltighet och ikraftträdande beroende av kreditavtalets giltighet och ikraftträdande.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 8 Den 5 november 2011 ingick Sogefinancement ett konsumentkreditavtal med RW och UV med ett belopp om 15 362,90 euro, vilket skulle återbetalas genom 84 månatliga avbetalningar (nedan kallat det aktuella kreditavtalet). Den 20 oktober 2015 kom parterna överens om en omläggning av skulden.
- 9 Sogefinancement väckte talan vid Tribunal d’instance du Raincy (förstainstansdomstolen i Raincy, Frankrike) och yrkade att RW och UV skulle förpliktas att betala det utestående beloppet. Tribunal d’instance du Raincy (förstainstansdomstolen i Raincy, Frankrike) förpliktade genom dom av den 25 januari 2018 de sistnämnda att återbetala hela det mottagna kapitalbeloppet och förklarade det aktuella kreditavtalet ogiltigt. Nämnda domstol prövade ex officio en grund avseende åsidosättande av artikel L. 311–14 i konsumentlagen och konstaterade att de medel som var föremål för det aktuella kreditavtalet hade ställts till RW:s och UV:s förfogande mindre än sju dagar efter det att låneerbjudandet hade antagits, i motsats till vad som föreskrivs i denna bestämmelse, som rör grunderna för den nationella rättsordningen.
- 10 Sogefinancement överklagade denna dom till den hänskjutande domstolen, Cour d’appel de Paris (appellationsdomstolen i Paris, Frankrike) och gjorde gällande att ogiltigheten av det aktuella kreditavtalet inte kunde prövas ex officio efter den femåriga preskriptionsfrist som

konsumenterna själva skulle omfattas av för att yrka att ett sådant avtal skulle ogiltigförklaras. Bolaget anser vidare att endast en part kan göra gällande att ett avtal är ogiltigt på grundval av en bestämmelse som rör grunderna för den nationella rättsordningen.

- 11 Den hänskjutande domstolen har påpekat att artikel L. 311–14 i konsumentlagen omfattas av den möjlighet som medlemsstaterna har enligt artikel 14.7 i direktiv 2008/48. Den hänskjutande domstolen har bland annat erinrat om att det följer av domstolens praxis att det är tillåtet att fastställa lämpliga preskriptionstider, eftersom det syftar till att hindra möjligheten att på obestämd tid ifrågasätta ett avtal och således beakta rättssäkerhetsprincipen.
- 12 Den hänskjutande domstolen anser dessutom att om domstolen ogiltigförklarar avtalet utan att konsumenten har framställt något yrkande eller samtyckt till en sådan ogiltigförklaring, skulle detta kunna strida mot dispositionsprincipen, som utgör hinder för att domstolen skapar ett motkrav, samt mot principen om individuell och kollektiv rättssäkerhet.
- 13 Mot denna bakgrund beslutade Cour d'appel de Paris (Appellationsdomstolen i Paris) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
  - ”1. Utgör den princip om sanktionens effektivitet som följer av artikel 23 i direktiv 2008/48/EG, med hänsyn till rättssäkerhetsprincipen och principen om medlemsstaternas processuella autonomi, hinder för att en domstol ex officio kan tillämpa en nationell bestämmelse som härrör ur artikel 14 i nämnda direktiv och som enligt nationell rätt kan leda till att avtalet förklaras ogiltigt, efter den femåriga preskriptionsfrist som konsumenten ges för att väcka talan om ogiltigförklaring av kreditavtalet eller framställa en invändning om ogiltighet?
  2. Utgör den princip om sanktionens effektivitet som följer av artikel 23 i direktiv [2008/48], med hänsyn till rättssäkerhetsprincipen, principen om medlemsstaternas processuella autonomi och dispositionsprincipen, hinder för att en domstol kan förklara kreditavtalet ogiltigt efter att ex officio ha prövat en bestämmelse i nationell rätt som härrör ur artikel 14 i det ovannämnda direktivet, utan att konsumenten har yrkat eller i vart fall medgett en sådan ogiltigförklaring?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till prövning

- 14 Såväl den franska regeringen som Europeiska kommissionen har ifrågasatt huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till sakprövning.
- 15 Den franska regeringen anser för det första att artikel 14.7 i direktiv 2008/48 inte innehåller någon materiell bestämmelse om konsumentkreditavtal och att artikel L. 311–14 i konsumentlagen följaktligen inte kan anses utgöra en nationell bestämmelse ”som antas enligt” direktiv 2008/48, i den mening som avses i artikel 23 i direktivet. Under dessa omständigheter syftar tolkningsfrågorna endast till att lösa normkonflikten mellan de olika nationella bestämmelserna om preskription och den nationella domstolens möjlighet att ex officio pröva frågan, vilka den hänskjutande domstolen ska tillämpa i det nationella målet.
- 16 I detta avseende erinrar domstolen om att det framgår av fast rättspraxis att enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer det uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts

och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (se, dom av den 14 juli 2022 i mål C-134/20, Volkswagen, EU:C:2022:571, punkt 56 samt där angiven rättspraxis).

- 17 Frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras således vara relevanta. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se, dom av den 14 juli 2022 i mål C-134/20, Volkswagen, ECLI:EU:C:2022:571, punkt 57 och där angiven rättspraxis).
- 18 Så är emellertid inte fallet i förevarande mål.
- 19 Tolkningsfrågorna innebär nämligen att räckvidden av artikel 14.7 i direktiv 2008/48 ska preciseras för att avgöra huruvida nationella processrättsliga bestämmelser som reglerar den nationella domstolens prövning ex officio och påföljder för kreditgivarens åsidosättande av en nationell lagstiftning som antagits eller bibehållits vid utövandet av den möjlighet som medlemsstaterna har enligt denna bestämmelse och som omfattas av direktivets tillämpningsområde. I detta sammanhang är frågan om vilken räckvidd artikel 14.7 ska ges, inte en hypotetisk fråga eller en fråga som saknar samband med utgången av tvisten vid den nationella domstolen.
- 20 Den franska regeringen har vidare påpekat att parterna inte är överens om exakt datum för tillhandahållandet av det utlånade beloppet enligt det aktuella kreditavtalet, vilket innebär att det råder osäkerhet om huruvida den frist som föreskrivs i artikel L. 311–14 i konsumentlagen har iakttagits i målet vid den nationella domstolen. Beroende på vilken tidpunkt den hänskjutande domstolen slutligen kommer att fastställa, kan den tolkning som den hänskjutande domstolen har begärt således visa sig vara hypotetisk.
- 21 Även om den hänskjutande domstolen inte har uttalat sig om tidpunkten för tillhandahållandet av det utlånade beloppet i enlighet med det aktuella kreditavtalet, kan den presumption för att tolkningsfrågorna är relevanta, i enlighet med den rättspraxis som det erinrats om i punkt 17 ovan, inte kullkastas enbart av den omständigheten att en av parterna i det nationella målet i förevarande fall har bestritt denna omständighet, som det ankommer på den hänskjutande domstolen och inte på EU-domstolen att kontrollera (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 oktober 2020, A (Reklam för och försäljning av läkemedel online), C-649/18, EU:C:2020:764, punkt 44 och där angiven rättspraxis).
- 22 Slutligen anser kommissionen att den andra frågan förefaller hypotetisk, eftersom RW och UV uttryckligen har angett att de samtyckte till att det aktuella kreditavtalet ogiltigförklarades.
- 23 I detta avseende räcker det att konstatera att ett eventuellt medgivande inte kan medföra att den andra frågan blir hypotetisk. Den hänskjutande domstolen är nämligen, i enlighet med den rättspraxis som det erinrats om i punkt 16 ovan, ensam behörig att bedöma den eventuella inverkan som denna omständighet kan ha på såväl nödvändigheten av ett förhandsavgörande

som frågans relevans för den prövning som den ska göra av den dom genom vilken den lägre domstolen ex officio har konstaterat och sanktionerat en överträdelse av artikel L. 311–14 i konsumentlagen.

- 24 Under dessa omständigheter ska frågorna upptas till sakprövning.

Prövning i sak

- 25 Den hänskjutande domstolen har ställt sina två frågor, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 14.7 jämförd med artikel 23 i direktiv 2008/48, mot bakgrund av effektivitetsprincipen, ska tolkas så, att kreditgivarens åsidosättande av en nationell bestämmelse, i vilken det föreskrivs en frist under vilken fullgörandet av kreditavtalet inte kan påbörjas, dels ska kunna prövas ex officio av en nationell domstol oberoende av en nationell bestämmelse om en femårig preskriptionstid, dels ska kunna sanktioneras av den nationella domstolen genom att avtalet ogiltigförklaras oberoende av en nationell bestämmelse som innebär att en sådan ogiltigförklaring måste begäras, eller åtminstone godkännas, av konsumenten.
- 26 För att kunna besvara dessa frågor är det nödvändigt att först pröva huruvida en bestämmelse i en medlemsstat, såsom artikel L. 311–14 i konsumentlagen, som får behållas eller införas enligt artikel 14.7 i direktiv 2008/48, omfattas av direktivets tillämpningsområde. Det är nämligen endast under denna förutsättning som de nationella processrättsliga bestämmelserna om den nationella domstolens prövning ex officio och påföljder för kreditgivarens åsidosättande av en sådan bestämmelse ska uppfylla de krav som följer av direktivet.
- 27 Det framgår av artikel 22.1 i direktiv 2008/48, tolkad mot bakgrund av skälen 9 och 10 i detsamma, att direktivet, vad gäller kreditavtal som omfattas av dess tillämpningsområde, föreskriver en fullständig harmonisering och, såsom framgår av rubriken till nämnda artikel 22, är tvingande. Härav följer att medlemsstaterna inte har rätt att behålla eller införa andra nationella bestämmelser än dem som föreskrivs i samma direktiv på de områden som denna harmonisering särskilt avser (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 juli 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punkt 38).
- 28 Vidare föreskrivs i artikel 14 i direktiv 2008/48 villkoren och förfarandena för att utöva konsumentens rätt att frånträda avtalet efter att ha ingått ett kreditavtal, samtidigt som det i punkt 7 anges att bestämmelserna i denna artikel inte ska påverka tillämpningen av nationell lagstiftning som fastställer en tidsperiod under vilken fullgörandet av avtalet inte kan påbörjas.
- 29 Genom att överlåta åt medlemsstaterna att behålla eller införa bestämmelser om en tidsfrist före vars utgång fullgörandet av avtalet inte kan påbörjas, innebär användningen av uttrycket ”ska inte påverka” i artikel 14.7 i direktiv 2008/48 att den fullständiga och tvingande harmoniseringen av detta direktiv på området för konsumentens ångerrätt inte omfattar villkoren för när ett kreditavtal börjar fullgöras och, i synnerhet, att medlen ställs till låntagarens förfogande.
- 30 Av detta följer att artikel 14.7 i direktiv 2008/48 är begränsad till att ge medlemsstaterna rätt att föreskriva bestämmelser i vilka det fastställs en frist under vilken fullgörandet av ett kreditavtal inte får påbörjas utanför det system som inrättats genom detta direktiv (se, analogt, dom av den 20 november 2014, Novo Nordisk Pharma, C-310/13, EU:C:2014:2385, punkterna 25 och 29, och dom av den 19 november 2019, TSN och AKT, C-609/17 och C-610/17, EU:C:2019:981, punkt 49).

- 31 Dessutom kan behållande eller införande av en nationell bestämmelse med stöd av artikel 14.7 i direktiv 2008/48 varken påverka eller begränsa konsumentens faktiska utövande av sin ångerrätt med stöd av artikel 14, eller undergräva andra bestämmelser i direktivet, dess sammanhang eller de mål som eftersträvas med direktivet (se, analogt, dom av den 20 november 2014, Novo Nordisk Pharma, C-310/13, EU:C:2014:2385, punkterna 28 och 31, och dom av den 19 november 2019, TSN och AKT, C-609/17 och C-610/17, EU:C:2019:981, punkt 51). Enbart den omständigheten att kreditgivarens åsidosättande av en sådan nationell bestämmelse kan frånta konsumenten det skydd som ges i nationell rätt saknar betydelse i detta avseende.
- 32 Av det ovan anförda följer att när medlemsstaterna, vid utövandet av den möjlighet som de har enligt artikel 14.7 i direktiv 2008/48, fastställer en frist inom vilken fullgörandet av kreditavtalet inte får påbörjas, omfattas de nationella processrättsliga bestämmelserna om den nationella domstolens prövning ex officio och sanktioner för kreditgivarens åsidosättande av dessa bestämmelser, av medlemsstaternas befogenhet, utan att regleras i direktivet eller omfattas av dess tillämpningsområde (se, analogt, dom av den 19 november 2019, TSN och AKT, C-609/17 och C-610/17, EU:C:2019:981, punkt 52, och dom av den 10 juni 2021, Land Oberösterreich (bostadsbidrag), C-94/20, EU:C:2021:477, punkt 47).
- 33 Det saknas under dessa omständigheter anledning att pröva huruvida effektivitetsprincipen utgör hinder för nationella processrättsliga bestämmelser enligt vilka att kreditgivarens åsidosättande av en nationell bestämmelse, som omfattas av medlemsstaternas befogenhet enligt artikel 14.7 i direktiv 2008/48, ska kunna prövas ex officio av en nationell domstol. En sådan nationell bestämmelse kan inte heller anses ha ”anta[gits] enligt” detta direktiv i den mening som avses i artikel 23 i direktivet. Det saknas således anledning att tolka denna artikel för att slå fast om den utgör hinder för den sanktionsordning som är tillämplig på åsidosättanden av nämnda nationella bestämmelse.
- 34 Mot denna bakgrund ska frågorna besvaras på så sätt, att artikel 14.7 i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att de nationella processrättsliga bestämmelser som reglerar den nationella domstolens prövning ex officio och påföljder för kreditgivarens åsidosättande av en nationell bestämmelse, i vilken det föreskrivs en tidsfrist inom vilken fullgörandet av kreditavtalet inte får påbörjas, inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

Rättegångskostnader

- 35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 14.7 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG

ska tolkas så

att de nationella processrättsliga bestämmelser som reglerar den nationella domstolens prövning ex officio och påföljder för kreditgivarens åsidosättande av en nationell

bestämmelse, i vilken det föreskrivs en tidsfrist inom vilken fullgörandet av kreditavtalet inte får påbörjas, inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

Underskrifter